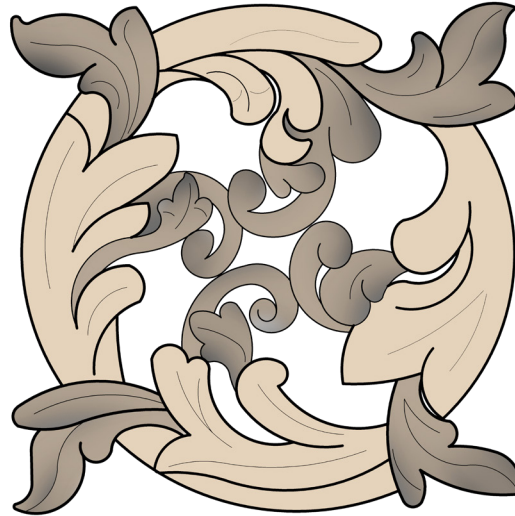

MASJID LAMA KAMPUNG TANJUNG BERINGIN

Kuala Pilah, Negeri Sembilan

Penulisan pertama sesi JUN 2020
Hak cipta unit KAWANS

All right reserved. No part of this book may be printed or produced or utilised in any form or by electronic, mechanical or other means now known or hereafter invented including photocopying and recording or any information storage or retrieval system, without permission in writing from the publisher.

Pereka Susunatur :

MASJID LAMA KAMPUNG TANJUNG BERINGIN KUALA PILAH Negeri Sembilan / Editor : NIK HASNIRA BINTI
NIK PA | SITI UMAIRA BINTI SHEIKH KAMALUDDIN

Diterbitkan oleh :

Unit Kajian Alam Warisan
Negeri Sembilan
Jabatan Kejuruteraan Awam
Politeknik Port Dickson
KM 14 Jalan Pantai
71050 Si Rusa
Port Dickson
Negeri Sembilan, Malaysia

Tel : 06-6622042
Fax : 06-6622062

HAK CIPTA TERPELIHARA. Tidak dibenarkan mengulang cetak mana mana bahagian buku ini, dalam apa bentuk atau dengan cara apa sekalipun, disimpan untuk pengeluaran atau ditukarkan ke dalam sebarang bentuk atau dengan cara elektronik, gambar, rakaman, media dan sebagainya sebelum mendapat izin bertulis daripada unit KAWANS dahulu.

ABSTRAK

Masjid Lama Kampung Tanjung Beringin merupakan satu seni bina bangunan warisan yang terletak di daerah Kuala Pilah, Negeri Sembilan. Masjid Kampung Lama Tanjung Beringin ini masih kukuh sehingga harini cuma terdapat beberapa kerosakan dari segi struktur masjid tersebut. Objektif Lukisan Terukur ini dijalankan adalah untuk mewujudkan keselarasan dalam dalam pengadilan Projek Lukisan Terukur, Diploma Senibina di Politeknik Port Dickson.

Selain itu, menjelaskan proses kerja dan tanggungjawab pelajar yang perlu dilalui sepanjang pelaksanaan projek ini. Metodologi yang digunakan adalah kerja lapangan mengukur, merekod, mengkaji dan menganalisa sejarah awal bangunan bagi mengukuhkan lagi maklumat.

Antara alat - alat yang digunakan sepanjang pelaksanaan projek lukisan terukur ini adalah pita pengukur, kelengkapan alat tulis seperti pensil, pen teknikal, pemadam, pembaris, kamera digital, tripod kamera, komputer riba, kertas butter serta maklumat awal bangunan yang dikaji.

Melalui metodologi, sejarah dan latar belakang dapat dikaji dan memperolehi maklumat tersebut dengan tepat dan padat sebagai contoh nama tapak asal kajian dan sejarah masjid warisan. Kajian yang dijalankan membuktikan bahawa masjid warisan mempunyai nilai sejarah yang tinggi dan perlu dipelihara.

Kesimpulan nya, Masjid Lama Kampung Tanjung Beringin ini perlu terus dipelihara dan dipulihara agar tidak ditelan zaman dan perlu menjadi suatu tempat rujukan permulaan keturunan, budaya dan warisan.

PENGHARGAAN

Kami ingin merakamkan sepenuh kesyukuran ke Hadrat Ilahi kerana atas limpah dan kurniaNya dapat kami menyelesaikan buku meja kopi lukisan terukur ini dengan mudah dan jaya nya. Kami menjulang sepenuh penghargaan kepada semua pihak yang terlibat sama ada secara langsung atau pun tidak langsung. Terima kasih juga diucapkan kepada rakan - rakan terutama ahli kumpulan yang banyak membantu dan bekerjasama dalam menjayakan Projek Lukisan Terukur ini.

Tidak lupa juga jutaan terima kasih kami ucapkan kepada pensyarah - pensyarah subjek Lukisan Terukur DCA6163 iaitu Puan Nik Hasnira binti Nik Pa, Puan Ruslinda binti Abdullah dan Puan Roslina binti Muda yang telah memberikan peluang dan bimbingan kepada kami sepanjang pelaksanaan projek kajian ini.

Isi Kandungan

01 KUALA PILAH Bahagian ini merupakan tentang sejarah Kuala Pilah yang merupakan tapak lokasi Masjid Lama Kampung Tanjung Beringin	01 - 03
02 SEJARAH MASJID Sejarah masjid warisan yang merangkumi asal usul rumah, tahun dibina, usia serta salah silah masjid warisan ini	05 - 09
03 REKA BENTUK MASJID Menerangkan tentang reka bentuk masjid yang mempunyai nilai estetika serta bercirikan warisan yang tersendiri.	11 - 13
04 RUANG & FUNGSI Bahagian ini menerangkan tentang ruang yang terdapat dalam masjid serta setiap fungsi nya	15 - 23

05 ELEMEN & STRUKTUR Bahagian ini menerangkan tentang elemen yang mempunyai corak dan gaya yang unik serta struktur yang digunakan.	25 - 31
06 BUMBUNG & STRUKTUR Bahagian ini menerangkan tentang struktur bumbung yang mempunyai keunikannya yang tersendiri	33 - 37
07 ORNAMENTASI & UKIRAN Ornamentasi dan ukiran yang mempunyai nilai unik serta ciri ciri yang mempunyai maksud tersirat	39 - 47
08 KESIMPULAN & RUJUKAN	49 - 51

*“ Adat bersendikan hukum,
Hukum bersendikan Kitabullah. ”*

*- Encik Shukor
Penduduk Kampung*

01

Kuala Pilah

Bahagian ini menerangkan tentang sejarah dan pengenalan Kuala Pilah yang merupakan lokasi dimana terletak nya Masjid Lama Kampung Tanjung Beringin

Sejarah Awal

Kuala Pilah merupakan salah satu daripada 7 buah daerah yang terdapat di Negeri Sembilan iaitu Kuala Pilah, Jelevu Jempol, Rembau, Tampin, Port Dickson dan Seremban. Kedudukan Kuala Pilah terletak di tengah tengah Negeri Sembilan diantara Seremban dan Bahau.

Negeri Sembilan terkenal dengan adat perpatih yang berasal dari Minangkabau. Mereka datang membawa bersama adat dan kebudayaan asal mereka dan dalam masa yang sama penduduk asal Negeri Sembilan iaitu orang Jakun menerima adat dan budaya baharu tersebut

Gambar 1 | Istana Lama Seri Menanti, Kuala Pilah Negeri Sembilan

Negeri Sembilan bergabung sebagai satu unit politik pada tahun 1773 apabila Raja Melewar, seorang putera yang berasal dari Minangkabau di Pagar Ruyong dijemput menjadi pemerintah dengan gelaran Yam Tuan dan mengasaskan dinasti yang wujud sehingga kini.

Kuala Pilah

Kuala Pilah merupakan daerah ketiga terbesar di Negeri Sembilan iaitu dengan keluasan 109,042 hektar atau 16.4% keluasan Negeri Sembilan.

Kuala pilah terbahagi kepada 11 mukim iaitu Ampang Tinggi, Johol, Juasseh, Kepis, Langkap, Parit Tinggi, Pilah (Ibu Mukim), Seri Menanti, Terachi, Ulu Jempol dan Ulu Muar

Di Kuala Pilah terdapat 257 buah kampung yang ditadbir oleh 124 JKKK. Terdapat sebanyak 250 buah kampung tradisional, 7 kampung baru, 14 kampung orang asli dan sebuah kampung rancangan Felda (Felda Kepis)

Gambar 3 | Pekan Kuala Pilah, Negeri Sembilan

Pelan Kunci Negeri Sembilan

Pekan Kuala Pilah berada di garisan ketimuran 71 – 73 dan garisan keutaraan 02 – 03. Terdapat sebanyak 120 buah premis peniaga, bank dan pusat perkhidmatan yang beroperasi di Pekan Kuala Pilah. Premis - premis ini terdiri daripada 80 buah kedai barangan runcit dan keperluan. 6 buah bank, sebuah stesen bas, sebuah stesen teksi, sebuah pejabat pos, sebuah balai bomba dan penyelamat, sebuah balai polis, kompleks pejabat daerah dan tanah, dan mahkamah.

(Sumber wikipedia)

*“ Mengaji biar dari alif,
Membilang biar dari assa (satu),
Berjalan mulakan selangkah,
Bercakap mulakan sepatah. ”*

*- Encik Shukor
Penduduk Kampung*

02

Sejarah Masjid Kampung Lama Tanjung Beringin

Sejarah masjid Kampung Lama Tanjung Beringi yang merangkumi asal usul masjid, tarikh dibina, usia serta salah silah masjid warisan ini.

Masjid Lama Kampung Tanjung Beringin

Masjid Lama Kampung Tanjung Beringin, Seri Menanti Negeri Sembilan merupakan sebuah masjid yang telah digunakan oleh penduduk Seri Menanti pada awal kurun ke-20. Masjid Lama Kampung Tanjung Beringin merupakan salah satu peninggalan sejarah Islam di Seri Menanti kerana ia telah dibina oleh Raja Melewar pada tahun 1892. Masjid tersebut telah dibina untuk kegunaan masyarakat setempat Seri Menanti. Pada masa ini masjid ini tidak lagi digunakan. Masjid Lama Kampung Tanjung Beringin telah berusia 131 tahun. Menurut bekas ketua kampung iaitu Mohamad Bin Pendek, Masjid Lama Kampung Tanjung Beringin terakhir kali digunakan ialah pada tahun 1963.

Pada awalnya tapak masjid ini merupakan hutan belantara. Masjid Lama Kampung Tanjung Beringin ini telah dibina pada tahun yang sama dengan tahun pembinaan Istana Seri Menanti iaitu pada tahun 1892 pada waktu itu Raja yang memerintah Seri Menanti ialah Raja Melewar. Masjid ini asalnya masjid kepunyaan penduduk kampung. Akan tetapi, Sultan inginkan tanah tersebut untuk menjadi tanah wakaf, maka beliau telah membuat perjanjian dengan pemilik tanah tersebut dan satu persetujuan telah dicapai. Bagi mencapai sebuah persetujuan, Sultan telah menganugerahkan sebuah tanah ganti yang baru kepada pemilik asal tanah masjid tersebut.

Masjid Lama Kampung Tanjung Beringin telah dibina atas hasil kerjasama seluruh penduduk kampung Seri Menanti. Masyarakat telah bergotong - royong untuk bersama sama dalam membina masjid ini agar ia dapat digunakan oleh masyarakat setempat selain untuk kegunaan aktiviti adat isitiadat di raja pada waktu tersebut. Masjid Lama Kampung Tanjung Beringin ini telah diubahsuai sebanyak 3 kali bagi proses membaik pulih semula masjid serta mengikut peredaran masa.

Masjid Lama Kampung Tanjung Beringin

Masjid Lama Kampung Tanjung Beringin digunakan untuk adat bersiram di Raja yang merupakan adat yang diadakan pada hari pertabalan Raja. Sebuah pintu gerbang besar akan dibina dibahagian depan tapak masjid untuk menyambut kedatangan Raja dan Permaisurinya. Raja akan diarak dari istana dengan menaiki sebuah kenderaan atau kereta yang bernama “Pancar Persada”. Baginda akan di arak dan dibawa ke masjid dan diiringi oleh pembesar - pembesar istana serta rakyatnya. Seluruh rakyat akan berkumpul di tapak masjid bagi menyaksikan aktiviti adat istiadat yang berlangsung.

Selaras mengikut peredaran masa dan teknologi, terdapat beberapa kesilapan yang berlaku sewaktu pembinaan masjid dilaksanakan pada 131 tahun yang lalu. Antaranya kesalahan yang didapati sewaktu kajian dilakukan ialah arah kiblat masjid ini. Seperti dimaklumkan oleh penduduk kampung, sewaktu pembinaan masjid ini masyarakat hanya bergantung kepada kedudukan matahari bagi menentukan arah kiblat. Akan tetapi setelah dibuat semakan dan pantauan oleh pihak tertentu mengenai arah kiblat masjid, disahkan bahawa arah kiblat adalah salah. Akan tetapi, masjid ini sudah tidak lagi digunakan oleh masyarakat setempat.

Masjid Lama Kampung Tanjung Beringin kini hanya menjadi sebuah masjid warisan yang mempunyai nilai estetik tersendiri.

Gambar 5 | Perspektif Masjid Lama Kampung Tanjung Beringin

*“ Janganlah kita mempersiapkan,
Warisan yang indah harus dikekalkan,
Sehingga ke akhir zaman. ”*

03

Reka Bentuk Masjid

Menerangkan tentang reka bentuk masjid yang mempunyai nilai estetika serta bercirikan warisan yang tersendiri

Reka Bentuk Masjid Lama Kampung Tanjung Beringin

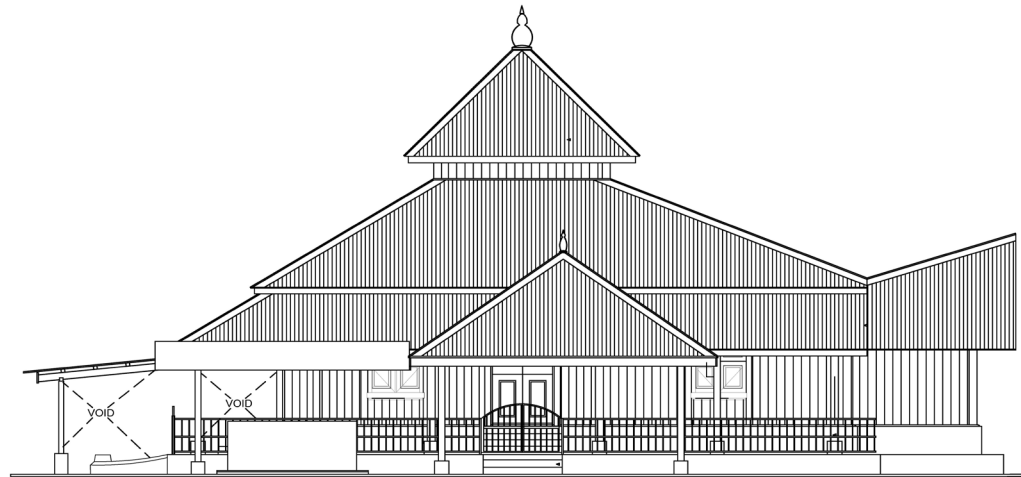
Keunikan reka bentuk Masjid Lama Kampung Tanjung Beringin ini telah menunjukkan bahawa kreatifnya masyarakat pada masa dahulu dalam membina masjid warisan ini. Hal ini dapat dilihat melalui susunan ruang hingga ke bumbung masjid. Masjid ini mempunyai tiang pecah lapan yang menunjukkan bahawa masjid ini merupakan kepunyaan Raja pada masa tersebut.

Selain itu, rumah ini mempunyai susun atur ruang serta fungsi tersendiri seperti ruang tangga, serambi, dewan solat, mihrab dan ruang berwudhu'. Setiap ruang tersebut mempunyai keunikan yang tersendiri.

Ruang serambi pada masjid ini mengelilingi 3 bahagian iaitu pada hadapan, kiri, dan belakang dimana terletak pintu untuk laluan keluar dan masuk ke dalam masjid.

Ruang serambi yang agak luas memudahkan laluan para jemaah yang datang ke masjid untuk melakukan ibadah. Selain itu, memudahkan urusan adat isitiadat diraja yang berlangsung di masjid tersebut.

Ruang dewan sembahyang masjid mempunyai 4 tiang di bahagian tengah dan merupakan salah satu struktur yang menampung struktur lain di dalam bangunan

Reka bentuk bumbung Masjid Lama Kampung Tanjung Beringin adalah berbentuk atap limas. Bumbung yang direka bentuk sebegini adalah bertujuan untuk sistem pengudaraan semulajadi yang sempurna bagi jemaah yang berada di dalam masjid. Masjid Lama Kampung Tanjung Beringin ini merupakan binaan bangunan satu tingkat dan mempunyai siling yang tinggi pada ruang dewan sembahyang.

Masjid Lama Kampung Tanjung Beringin ini mempunyai bumbung yang berbentuk minang pada bahagian kanan bangunan dan mempunyai ukiran yang bermotifkan bulan, bintang, tulisan, dan bunga.

*“ Tiang dihiasi indah ukiran,
Ruang mandian dtepi serambi,
Tunaikan solat penuh ketaatan,
Tanda pengabdian pada Ya Rabbi. ”*

04

Ruang dan Fungsi

Bahagian ini menerangkan tentang ruang yang terdapat dalam Masjid Lama Kampung Tanjung Beringin serta setiap fungsi nya.

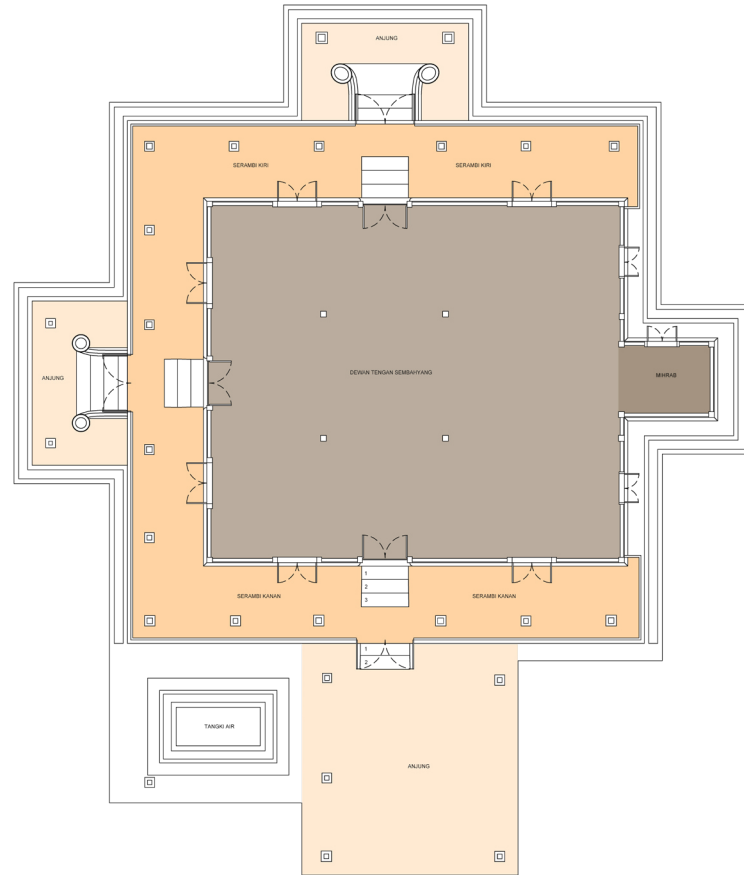
Ruang dan Fungsi Masjid Lama Kampung Tanjung Beringin

Konsep seni bina kebiasaannya berkait rapat dengan penyediaan ruang di dalam satu binaan. Tujuan ruang disediakan adalah untuk membeza dan membahagi kan ruang kepada ruang awam, semi-privasi dan privasi.

Ruang turut meliputi bentuk dan saiz. Ruang dan fungsi akan mewujudkan ikatan erat yang akan memahami cara hidup oleh pengguna ruang tersebut. Faktor - faktor seperti keagamaan, adat, peribadi, kehendak sosial memberi pengaruh besar terhadap susun atur dan reka letak ruang dalaman.

Kekurangan dalam menerapkan ciri ciri faktor tersebut akan mengakibatkan sesuatu bangunan tidak harmoni dan hilang nilai estetika yang sepatutnya ada pada bangunan tersebut. Setiap ruang mempunyai fungsi yang berbeza dan mempunyai kebarangkalian perubahan mengikut zaman. Seperti bangunan sebuah masjid akan dibahagikan kepada tiga ruang utama iaitu, ruang solat, ruang mihrab dan ruang serambi yang setiap satu nya mempunyai fungsi tersendiri.

Terdapat juga ruang yang dijadikan sebagai ruang multi-fungsi mengikut aktiviti yang dijalankan pada satu - satu masa seperti ruang solat dan ruang serambi.

Pelan Lantai Masjid Lama Kampung Tanjung Beringin

Ruang Anjung

Ruang anjung yang terletak pada bahagian luar masjid merupakan ruang yang berhubung dengan laluan pintu masuk utama masjid. Selain itu, fungsi ruang ini juga digunakan sebagai ruang untuk para penduduk menunggu dan melihat upacara adat isitiadat istana yang berlangsung pada zaman awal masjid ini dibina.

Ruang anjung ini mempunyai 4617mm lebar dan 4930mm panjang dan saiz nya yang agak luas dan lapang memudahkan para jemaah dalam urusan keluar masuk ke masjid serta memberi kemudahan kepada tetamu yang hadir dalam upacara adat istiadat istana.

Lukisan ruang anjung Masjid Lama Kampung Tanjung Beringin

Gambar 7 | Ruang anjung Masjid Lama Kampung Tanjung Beringin

Ruang Serambi

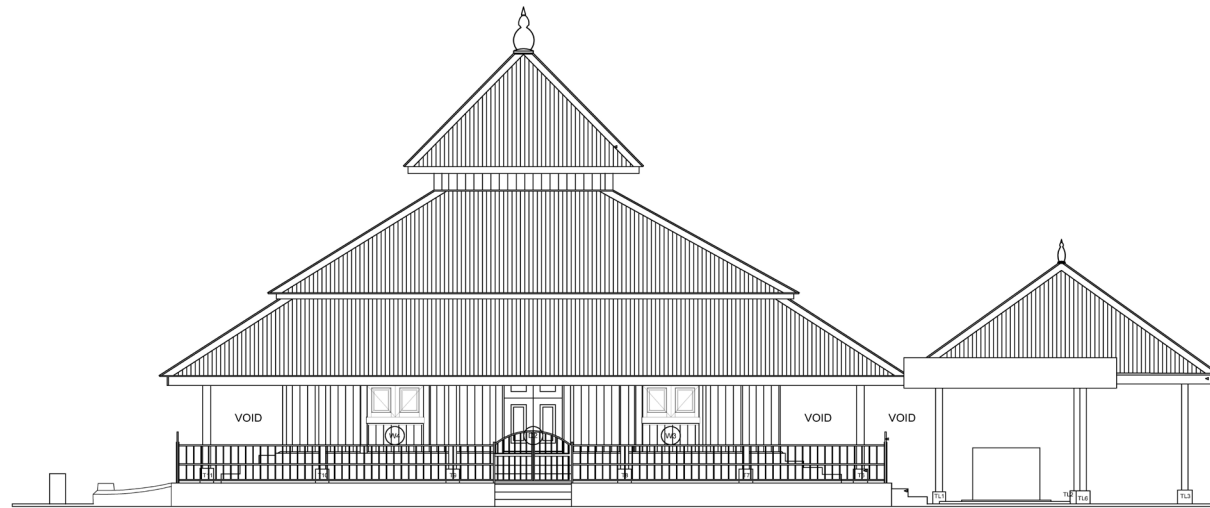
Ruang serambi merupakan sebuah ruang perantara dari ruang masuk masjid ke ruang dewan solat yang berada di dalam masjid. Serambi terdiri daripada tiga bahagian iaitu pangkal serambi, serambi tengah dan serambi hujung.

Serambi digunakan sebagai tempat berkumpul untuk upacara yang dijalankan di dalam masjid dan laluan masuk ke dalam masjid.

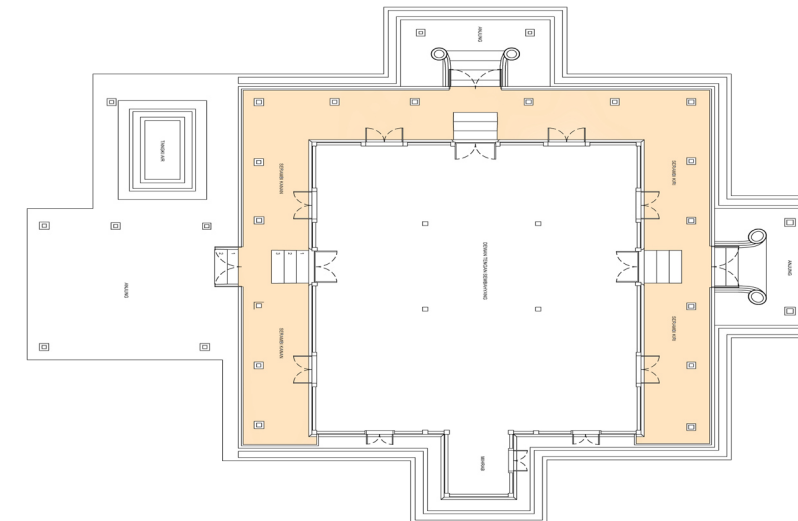
Ruang serambi ini mempunyai kemas konkrit dan mempunyai pagar besi bagi faktor keselamatan. Hal ini kerana ruang serambi yang terdapat dalam masjid ini mempunyai ketinggian yang berbeza dengan ruang anjung.

Dengan ukuran lebar 2155mm dan panjang 12457mm, ruang serambi ini dapat memuatkan 20 - 30 orang dalam satu masa.

Merujuk kepada pelan lantai Masjid Lama Kampung Tanjung Beringin ini, ruang serambi ini mengelilingi ruang dewan solat masjid dan berada pada 3 bahagian iaitu bahagian hadapan, bahagian belakang dan bahagian kiri masjid

Pandangan belakang Masjid Lama Kampung Tanjung Beringin

Ruang serambi yang berada pada bahagian hadapan, belakang dan kiri masjid

Ruang utama dalam Masjid Lama Kampung Tanjung Beringin ini adalah ruang solat. Ruang solat yang berada ditengah tengah masjid ini mempunyai kelebaran 7962mm dan panjang 10880mm yang boleh menampung ramai jemaah dalam satu satu masa. Oleh kerana saiz nya yang luas, para jemaah dapat melakukan ibadah dengan selesa.

Ruang solat itu dikelilingi oleh dinding papan yang disusun secara menegak. Selain itu, ruang solat Masjid Lama Kampung Tanjung Beringin ini juga mempunyai 4 tiang seri ditengah tengah yang mempunyai ukiran tersendiri pada setiap permukaan tiang. Siling pada ruang solat ini tinggi dan memudahkan pengaliran udara di dalam masjid. Ruang ini juga dikemaskan dengan lantai konkrit secara menyeluruh.

Gambar 11 | Ruang solat Masjid Lama Kampung Tanjung Beringin

Ruang Mihrab

Ruang Mihrab adalah salah satu ruang yang amat penting dalam binaan sebuah masjid. Ruang mihrab merupakan ruang yang sering digunakan oleh imam masjid terutama dalam aktiviti menyampaikan khutbah atau syarahan.

Masjid Lama Kampung Tanjung Beringin ini mempunyai ruang mihrab yang bersaiz 3231mm lebar dan 2370mm panjang. Siling pada ruang mihrab ini rendah berbanding dengan siling yang berada pada dewan solat.

Di bahagian mihrab juga terdapat satu bukaan tingkap untuk pengaliran angin keluar dan masuk.

Gambar 12 |
Ruang mihrab Masjid Lama
Kampung Tanjung Beringin

Ruang Wudhu

Ruang Wudhu' adalah istilah umum bagi kawasan para jemaah masjid dalam menunaikan rukun wudhu' sebelum solat. Ruang wudhu' pada Masjid Lama Kampung Tanjung Beringin ini berada di kawasan luar masjid yang bersebelahan dengan ruang anjung. Kedudukan ruang wudhu' yang berada di bahagian hadapan menunjukkan bahawa aspek kebersihan dititikberatkan sebelum masuk ke kawasan suci.

Ruang wudhu' ini berkelebaran 2910mm dan panjang 4474mm dengan terdapat sebuah kolah pada tengah tengah ruang. Kolah tersebut dikelilingi paip untuk kegunaan jemaah.

Gambar 13 |
Ruang wudhu' Masjid Lama
Kampung Tanjung Beringin

*“ Mengaji biar dari alif,
Membilang biar dari assa (satu),
Berjalan mulakan selangkah,
Bercakap mulakan sepatah. ”*

05

Elemen dan Struktur

Bahagian ini menerangkan tentang elemen yang mempunyai corak dan gaya yang unik serta struktur yang digunakan.

Elemen dan Struktur

Tiang

Rumah melayu pada zaman dahulu mempunyai tiang yang ditanam di dalam tanah. Bagaimanapun, setelah melalui peredaran masa yang semakin moden dan mudah, kaedah menanam tiang tidak lagi digunakan. Tiang sudah diberi alas dibahagian hujung kakinya atau lebih dikenali sebagai lapik tiang yang diperbuat daripada kayu atau bahan konkrit.

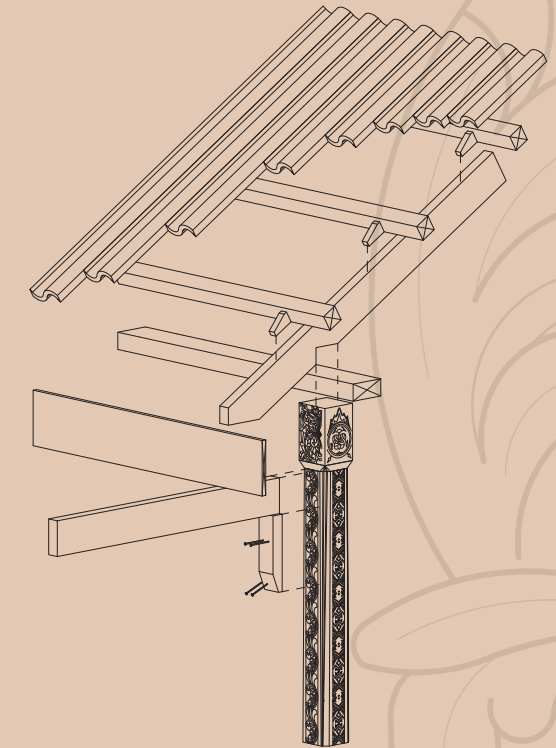
Bahan yang digunakan untuk membuat tiang Masjid Lama Kampung Tanjung Beringin ini adalah kayu penak dan konkrit pada bahagian pelapik tiang. Kayu merbau merupakan salah satu kayu yang mempunyai ciri permukaan keras dan stabil. Selain itu, kayu ini tahan lasak daripada serangan serangga seperti anai anai. Oleh kerana itu, tiang pada Masjid Lama Kampung Tanjung Beringin ini masih kekal utuh sehingga masa kini.

Gambar 14 | Struktur tiang dengan kaedah tanggam dan pasak pada bahagian serambi.

Gambar 15 | Struktur tiang yang bermotifkan flora pada bahagian serambi Masjid Lama Kampung Tanjung Beringin

Lukisan 3D Struktur Tiang

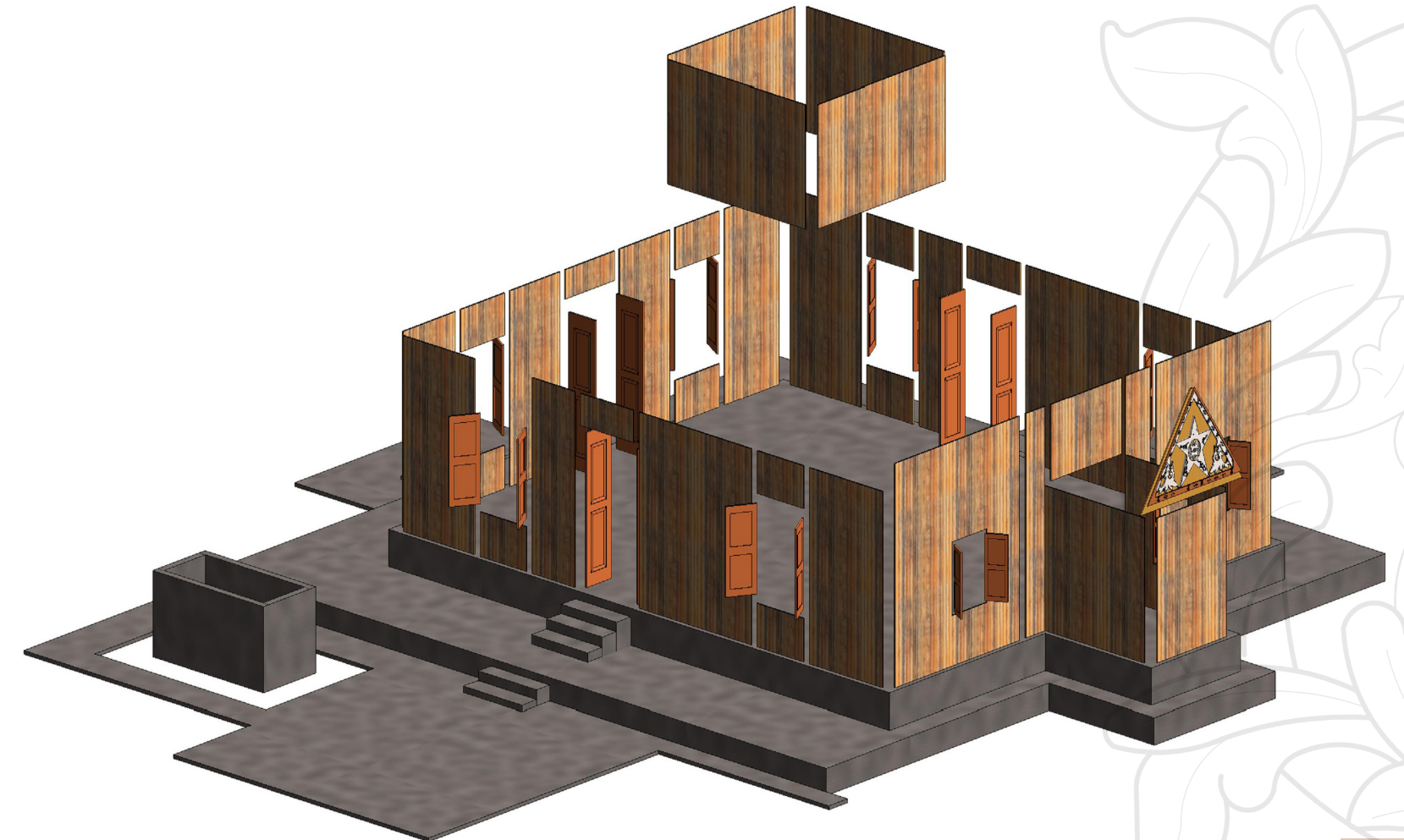
Dinding

Dinding bagi masjid warisan ini menggunakan papan yang disusun secara menegak. Keseluruhan bahagian dinding ruang solat menggunakan papan yang dipasang secara menegak. Keseluruhan papan ini dipasang dengan kemas di atas jenang lantai dan jenang tengah. Kedudukan jenang ini kelihatan pada ruang dalaman masjid.

Menggunakan papan jenis papan manis, dinding masjid ini masih berada dalam keadaan baik dan tersusun kemas. Hanya terdapat beberapa bahagian yang tertanggal. Terdapat kayu kambi yang dipasang pada pepenjuru tiang memakpa dinding bagi tujuan memaku kepingan papan dinding ini.

Pada permukaan dinding Masjid Lama Kampung Tanjung Beringin ini terdapat tiga bukaan pintu dan sembilan bukaan tingkap.

Gambar 16 |
Dinding luar Masjid Lama
Kampung Tanjung Beringin

Lukisan 3D pecahan dinding secara terperinci

Pintu

Pintu Masjid Lama Kampung Tanjung Beringin terletak pada 3 bahagian iaitu pada bahagian hadapan, belakang dan belah kiri masjid. Pintu masjid ini merupakan pintu jenis dua daun satu bukaan yang diperbuat daripada kayu keras. Setiap satu pintu ini mempunyai penyelak sebagai pengunci pintu.

Pintu ini masih utuh dan kukuh sehingga kini tanpa sebarang kerosakan dek kerana bahan yang digunakan. Kayu keras tersebut dapat menahan daripada serangan serangga.

Gambar 17 |
Pintu Dua Daun Masjid Lama
Kampung Tanjung Beringin

Tingkap

Menyentuh mengenai tingkap yang terdapat di Masjid Lama Kampung Tanjung Beringin ini, terdapat dua jenis bukaan tingkap yang dapat memberi pengudaraan dan keselesaan ketika berada di dalam masjid.

Tingkap - tingkap ini juga mempunyai saiz yang berbeza. Tingkap yang bersaiz kecil dipasang dibahagian dinding kiblat dan bahagian mihrab. Pembukaan tingkap yang digunakan di Masjid Lama Kampung Tanjung Beringin adalah jenis kayu panel yang dilengkapi dengan engsel.

Gambar 18 |
Tingkap Dua Daun Masjid Lama
Kampung Tanjung Beringin

*“ Mengaji biar dari alif,
Membilang biar dari assa (satu),
Berjalan mulakan selangkah,
Bercakap mulakan sepatah. ”*

*- Encik Shukor
Penduduk Kampung*

06

Bumbung dan Struktur

Bahagian ini menerangkan tentang struktur bumbung yang mempunyai keunikannya yang tersendiri

Bumbung dan Struktur

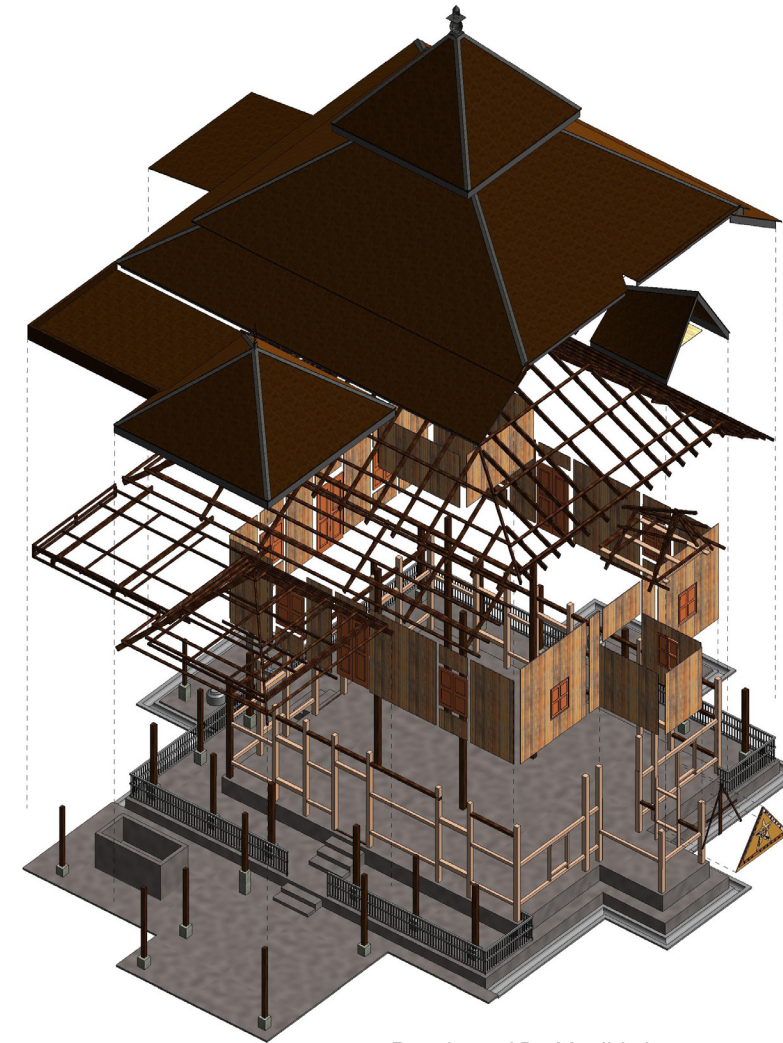
Bumbung adalah binaan terpenting kerana bentuk sesebuah bangunan dapat dikenalpasti melalui rekabentuk bumbung. Terdapat dua jenis bentuk bumbung di Masjid Lama Kampung Tanjung Beringin ini iaitu bumbung limas dan bumbung tebar layar.

Pada bahagian puncak bumbung limas Masjid Lama Kampung Tanjung Beringin, terdapat sebuah tunjuk lagit yang berbentuk tempayan terbalik. Tempayan terbalik tersebut merupakan antara salah satu identiti Masjid Lama Kampung Tanjung Beringin ini.

Pada bahagian kiri masjid, terdapat sebuah bumbung jeni tebar layar. Menurut tradisi masyarakat melayu zaman dahulu, bumbung jenis tebar layar diletakkan ukiran yang bermotif mengikut kesesuaian bangunan tersebut. Seperti masjid ini, ukiran yang berada pada bumbung tebar layar tersebut bermotifkan bulan, bintang, tulisan khat dan bunga.

Bumbung ini juga berfungsi untuk mempercepatkan pengaliran air hujan dan menghalang tempas air hujan daripada masuk ke dalam masjid terutama pada ruang terbuka seperti ruang anjung dan ruang serambi.

Pecahan 3D Masjid Lama
Kampung Tanjung Beringin

Kaedah Binaan Bumbung

Bumbung limas ini dibuat dengan menegakkan kasau-kasau kayu dengan cerun dan meletakkan satu hujung ke atas dinding dan satu lagi ke atas tulang bumbung. Ia membekalkan satu ruang udara yang bertindak sebagai penebat udara bagi ruang di bawahnya seperti contoh ruang solat dan ruang anjung yang terdapat di masjid. Selain dari itu, ia boleh juga digunakan sebagai ruang untuk meletakkan tangki air. Cerun bumbung berubah-ubah dari sudut 10° - 45° dari garis lintang.

Perenggan bumbung merangkumi pelbagai kayu rangka daripada kepala tiang hingga ke tulang perabung. Bahan bahan gabungan pada perenggan bumbung terdiri daripada kayu kasau jantan, kayu kasau betina, perabung dan penutup bumbung.

Penutup bumbung untuk Masjid Lama Kampung Tanjung Beringin ini menggunakan bahan yang diperbuat daripada zink. Disebabkan bahan zink yang digunakan adalah tidak bersifat tahan karat, penutup zink masjid ini sudah bertukar warna daripada warna asal.

Selain itu, unjuran bumbung ini juga membantu dalam melindungi fasad yang terdapat pada masjid serta tingkap dan ruang dalam masjid daripada terkena cahaya matahari secara terus. Tempas air hujan juga dapat dielakkan daripada masuk ke ruang ruang utama masjid. Perlindungan ini membolehkan tingkap dibuka walaupun keadaan panas terik ataupun hujan

Tunjuk Langit

Bumbung Limas Masjid Lama Kampung Tanjung Beringin ini mempunyai kemas Tunjuk Langit pada puncak bumbung. Tunjuk Langit pada puncak masjid ini berbentuk tempayan terbalik.

Nama tunjuk langit diberikan oleh masyarakat melayu dan ia sentiasa mengarah kelangit. Ia juga membawa maksud simbolik sebagaimana unsur 'pinnacle' atau tunjuk langit yang terdapat pada senibina Gothic.

Menurut kefahaman dari sisi keagamaan pula, penganut agama kristian mempercayai bahawa sifat menegak kelangit ini sebagai simbol Tuhan itu ada dan berada 'di atas' di langit tinggi.

Akan tetapi, unsur tunjuk langit dalam kalangan melayu pula berbeza. Masyarakat melayu mempercayai bahawa itu merupakan simbolik yang memberi peringatan tentang kewujudan Tuhan

Gambar 21 |
Bumbung tebar layar Masjid
Lama Kampung Tanjung Beringin

Bumbung Tebar Layar

Tebar layar atau juga dipanggil sebagai "singap" atau "bidai" ini adalah bahagian bumbung yang berbentuk segitiga yang digunakan bagi menutupi kedua dua hujung bumbung panjang. Tujuan tebar layar adalah untuk membuat binaan kelihatan lebih kemas dan cantik.

Tebar layar juga mengandungi falsafah serta simbolik tertentu dalam kepercayaan melayu. Tebar layar adalah berbentuk huruf V terbalik. Selain itu, penggunaan bumbung jenis tebar layar juga dikaitkan dengan unsur simbolik antara manusia dengan laut atau air.

*“ Mengaji biar dari alif,
Membilang biar dari assa (satu),
Berjalan mulakan selangkah,
Bercakap mulakan sepatah. ”*

*- Encik Shukor
Penduduk Kampung*

07

Ornamentasi dan Ukiran

Ornamentasi dan ukiran yang mempunyai nilai unik serta ciri ciri yang mempunyai maksud tersirat

Tiang

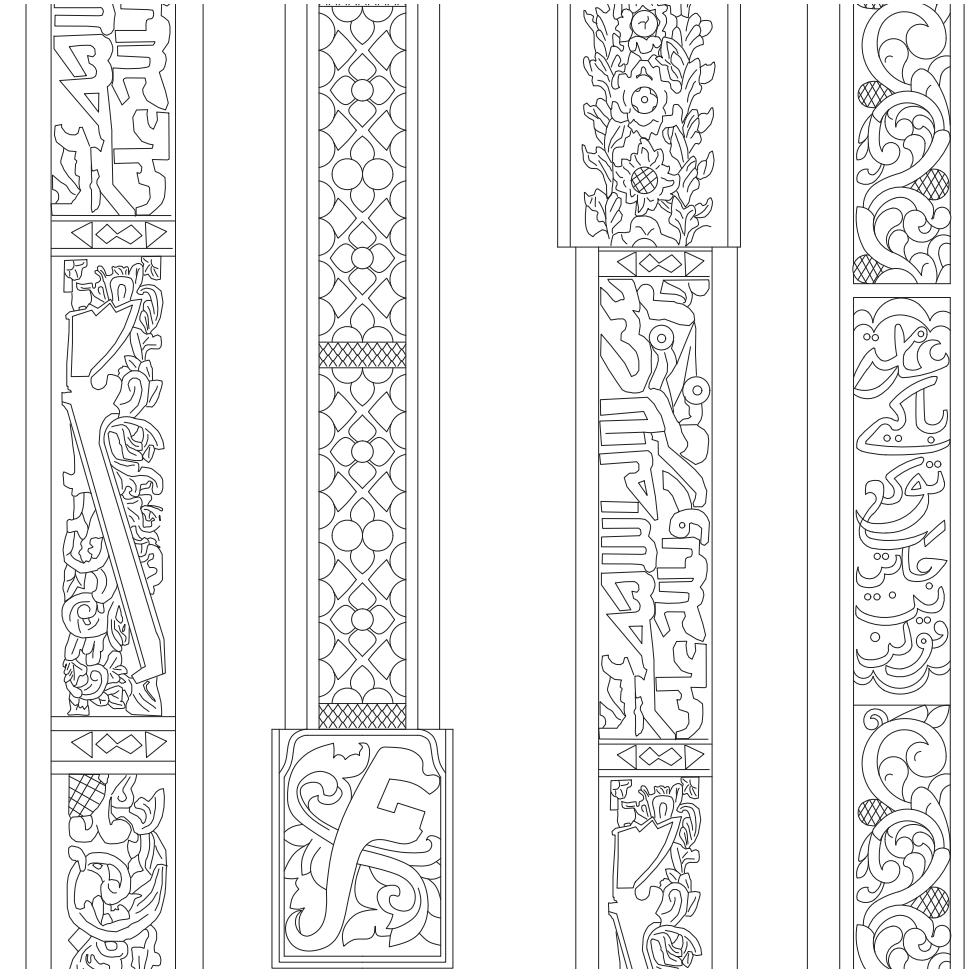
Masjid Lama Kampung Tanjung Beringin ini juga terkenal kerana seni ukiran yang terdapat pada tiang masjid. Kehalusan ukiran pada tiang - tiang tersebut mempunyai nilai estetika yang amat tinggi. Ukiran kayu ini menggunakan kaedah tebuk timbul dan diukir dari bawah tiang hingga ke puncak atas tiang secara bunga layang. Terdapat pelbagai pola dan motif yang terdapat pada tiang - tiang seperti motif flora, motif geometri, motif keris, motif swastika dan motif tulisan khat.

Motif ukiran ini diukir secara tiga tahap iaitu kaki tiang, badan tiang dan kepala tiang dan lebih unik kerana setiap tahap mempunyai perbezaan dalam motif ukiran. Terdapat 12 tiang daripada 22 tiang yang mempunyai ukiran iaitu 8 pada bahagian luar dan 4 lagi di bahagian dalam.

Motif - motif yang terdapat pada tiang Masjid Lama Kampung Tanjung Beringin ini juga mempunyai pelbagai maksud tersirat yang juga berkait rapat dengan kehidupan, kegamaan dan alam semesta.

Gambar 22 |
Tiang luar Masjid Lama
Kampung Tanjung Beringin

Motif Keris

Motif Tulisan Khat

MOTIF KERIS

Terdapat beberapa motif keris pada ukiran tiang di Masjid Lama Kampung Tanjung Beringin ini. Bukan hanya berbekalkan bentuk fizikalnya yang unik dan cantik, keris lahir di alam nusantara melayu yang mempunyai pelbagai keunikan dan misteri nya yang tersendiri. Motif keris ini dikaitkan dengan simbolik jati diri masyarakat melayu.

MOTIF TULISAN KHAT

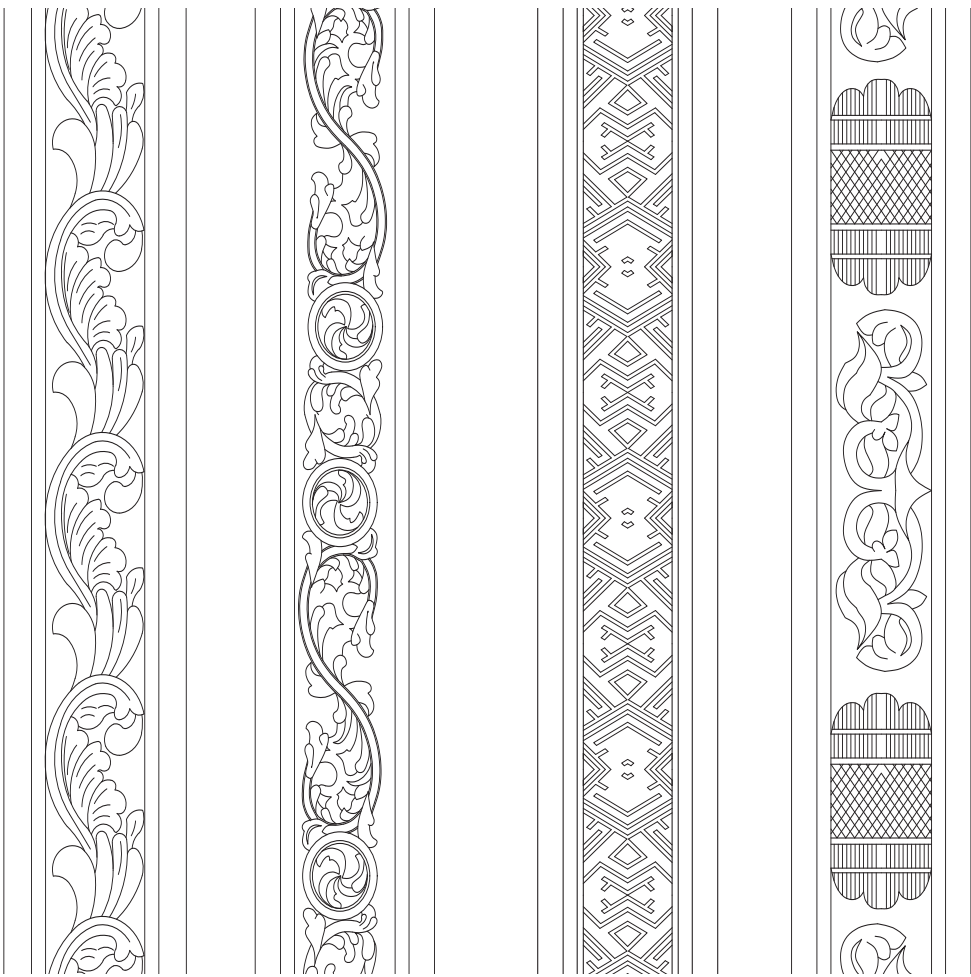
Tulisan khat dengan kalimah - kalimah memuji kebesaran Allah digunakan dalam motif tulisan khat pada ukiran tiang Masjid Lama Kampung Tanjung Beringin ini. Selain itu, terdapat nama - nama nabi ulul azmi dan malaikat. Ini menunjukkan bahawa sebagai umat Islam, kita perlu menjalani kehidupan dengan ajaran Tauhid yang berpandukan Al-Quran dan Al-Sunnah.

MOTIF SULUR

Motif sulur menggambarkan riak rasa dan fikiran masyarakat melayu. Bentuk dan motifnya terkawal dan tidak mempunyai unsur yang berlebihan. Bahagian hujung corak yang diukir tidak terlalu jauh melentik dan berlebihan menggambarkan sifat orang melayu yang sentiasa merendah diri dan tidak bersikap bongkah berseesuaian dengan ajaran agama Islam.

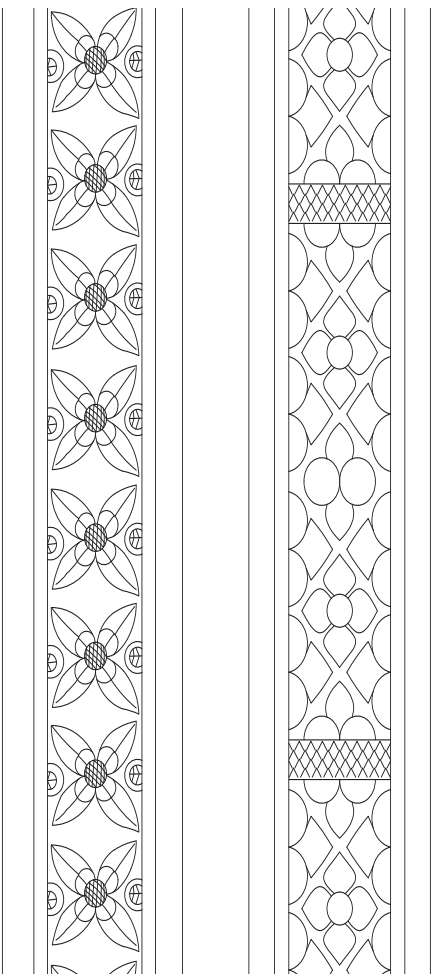
MOTIF SWASTIKA

Masyarakat melayu tidak lari daripada sikap bekerjasama dan saling bantu membantu antara satu sama lain. Sikap itu diterapkan dalam motif swastika pada tiang masjid ini dengan mempercayai bahawa sikap tersebut diamalkan sewaktu melakukan ibadah. Selain itu, motif ini juga menunjukkan tentang hubungan silaturahmi yang terjalin.

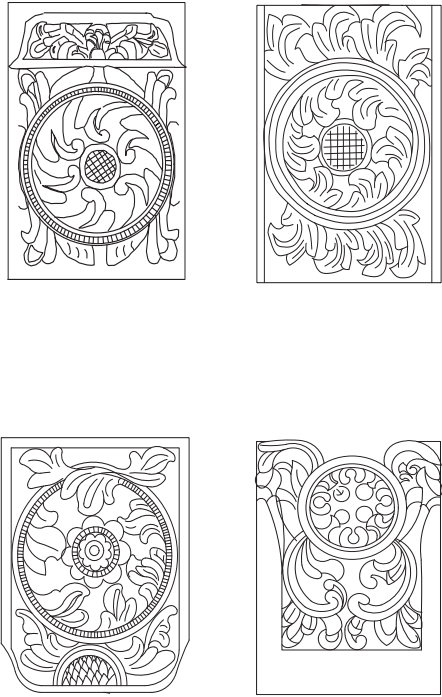

Motif Sulur

Motif Swastika

Motif Geometri

Motif Gabungan

MOTIF GEOMETRI

Motif Geometri sering berkait rapat dengan unsur keislaman dalam kalangan masyarakat pada zaman dahulu. Begitu juga dengan Masjid Lama Kampung Tanjung Beringin ini. Corak geometri bunga yang mempunyai bentuk bulat ditengah serta dikelilingi 4 kelopak membawa maksud rukun islam, waktu solat, 5 malaikat utama dan nabi ulul azmi.

MOTIF GABUNGAN

Sifat bersatu padu antara satu sama lain dalam kalangan masyarakat dengan ciri ciri kesederhanaan yang ada dalam diri merupakan maksud yang dapat ditafsirkan melalui penggunaan motif gabungan. Motif geometri dan flora adalah motif yang digabungkan dalam ukiran ini. Selain itu, motif geometri pada setiap tiang masjid ini juga diukir secara seimbang dan simetri.

Gambar 25 | Kepala tiang luar Masjid Lama
Kampung Tanjung Beringin

Gambar 26 | Tiang luar Masjid Lama
Kampung Tanjung Beringin

Gambar 27 | Tiang dalam Masjid Lama
Kampung Tanjung Beringin

Gambar 28 | Kaki tiang luar Masjid Lama
Kampung Tanjung Beringin

Bumbung

Motif yang digunakan pada bumbung tebar layar ini ialah bintang, bulan, bunga dan tulisan jawi. Bulan dan bintang dijadikan motif utama kerana dua motif tersebut mempunyai unsur keislaman. Selain itu, tulisan khat yang dirangka pada bumbung tersebut adalah 5 waktu solat bagi umat islam iaitu subuh, zohor, maghrib dan juga isya.'

*“ Buku tersusun di atas para,
Dihiasi indah bunga - bungaan,
Warisan yang ada perlu dipelihara,
Agar tidak dilupakan.*

08

Kesimpulan dan Rujukan

Kesimpulan

Secara keseluruhan, kami dapat simpulkan bahawa Masjid Lama Kampung Tanjung Beringin ini menyimpan pelbagai cerita dan keseniannya yang tersendiri. Perkara tersebut merangkumi pelbagai aspek seperti sejarah masjid, tapak masjid, latar belakang masjid yang menjadi titik permulaan kami dalam melaksanakan projek lukisan terukir ini. Pemilihan masjid ini dalam projek lukisan terukir adalah kerana nilai estetika yang masih kekal utuh walaupun tidak lagi digunakan dan telah melalui perubahan zaman hingga ke zaman kini yang lebih moden.

Rujukan
